

kilo szőlőcukorra van szükségünk, melynek ára 56 frt 10 kr., tehát 8 frt 10 krral drágább mint a tiszta (mondhatni 100%-es) süvegczukor; és ehhez járul még az a körülmény is, hogy a süvegczukor az erjedő mustban tényleg ugyanazon czukorfajokká alakul át, mint a milyen a szőlőben eredetileg foglaltatott, a mi a szőlőczukornál nem történik.

Így tehát az említett Budapest környéki mustnak feljavítására 1282 vámfont czukorra volna szükségünk, melynek ára szőlőczukor alakjában 3 frt 60 kr és nádczukor alakjában 3 frt 7 kr.

Azonban ezen költség árán még minden akónál 11 liter és 3 $\frac{1}{2}$ deciliter mustot nyertünk és egyébként a mustot is feljavítottuk. Gallizáljuk-e tehát a mustot vagy sem? A válasz az, hogy oly vidéken, a hol a bor árviszonyai azt megengedik, czél-szerű, sőt nyereséggel jár a gallizálás; de ott a hol 4—5 frtért lehet egy akó bort vásárolni, a gallizálás

költségét alig fogja a bor ára kifizetni, annál kevésbbé, minthogy ott a must gyengesége miatt teteme-sebbre kell hígítani és így több czukorra is van szükség.

Ha az az eset adná elő magát, hogy valamely mustban a savtartalom oly nagy, hogy a normális savtartalomig való hígításra két vagy talán háromszorosa kellene hígítani, akkor czélszerűbb a savnak bizonyos túlmennyiségét chemiailag tiszta hamuzsírral (és nem sziksóval!) közönbösíteni. Minden pro mille sav közönbösítésére akónként 67 deka-gram hamuzsír szükséges. Az ekként keletkező borsavas káli az erjedés folyamatában a borból kiválik és pedig, mint alkalmam volt tapasztalni, gyönyörű kristályos állapotban. E szerint lehet tökéletesen a normális savtartalomig közönbösíteni, s ekkor a hígítás elmarad, vagy csak annyiban szükséges, hogy a gallizálás mérsékelt vízhozzáadásával járjon.

Dr. PILLITZ VILMOS.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Fegyzökönyvi kivonatok a társulat üléseiről.

XLIV. SZAKÜLÉS.

1876 október 18-ikán.

Elnökök: BALOGH KÁLMÁN, később THAN KÁROLY.

Elnök a szünetek után első szakülés alkalmából üdvözlí az összegyűlt tagokat s az ülést megnyitja.

(I.) Kosutány Tamás ily című értekezését: „*Lehet-e segíteni a rosszabb magyar dohányokon?*“ a szerző távollétében a másodtitkár olvasta fel. (L. a jelen füzet első cikkét.)

(II.) Herman Ottó adatokat ter-

jeszt elő a *mezőgazdaság állattanához*, különösen a *kánya, a varju és a mezei egerék* szeplését illetőleg. (Értekezése a következő füzetek egyikében fog megjelenni.)

(III.) A titkár bemutatja a „Népszerű természettudományi előadások gyűjteménye“ első füzetét, mely Pulszky Ferencz előadását foglalja magában. (L. lentebb az estélyről szóló jelentést és a jelen füzet borítékát.)

XX. TERMÉSZETTUDOMÁNYI ESTÉLY.

1876 október 13-ikán.

Pulszky Ferencz: „*A magyarországi őstörténelmi leletekről*“ tartott előadást, melynek végeztével számos őskori leletet: kő-, réz- és bronz-eszközöket, obszidián magkövét, öntőmintát s t. efféléket mutatott be. (Előadása külön füzetben már megjelent és könyvtáruú úton is megszerezhető. Ára 20 kr. — A jelen ő-zí ülésszak kezdete.

tével t. i. egy új intézkedést léptettünk életbe. A természettudományi estélyeken tartandó előadások, valahányszor a körülmények megengedik, közvetlen az estély végeztével, vagy legfeljebb egy pár nappal később, külön füzetekben könyvárúsi forgalomba bocsáttatnak. Az így megjelenendő füzetek — ha 25—30 ivnyire szaporodtak — „Népszerű természet-tudományi előadások gyűjteménye” czímen önálló kötetben is ki fognak adatni.)

XLV. V Á L A S Z T M Á N Y I Ü L L É S.

1876 október 18-ikán.

Elnök: THAN KÁROLY.

Elnök az ülést megnyitja és jelenti, hogy a nyári szünetek előtt utolsó választmányi ülés jegyzőkönyve a kiküldött tagok által hitelesítettett.

Előterjesztéseit a titkár szomorú jelentéssel kezdi. A szünetek alatt elvesztettük Hídvégi Gróf Mikó Imrét, a társulatnak 1860 óta tiszteleti tagját, kit szeptember 16 ikán ragadtott el a halál. Temetésén a társulatot számos erdélyi tagtársaink képviselték. — A választmány Mikó Imre elhunytáról mély elszomorodással vesz tudomást és ezt a jelen ülés jegyzőkönyvében is kifejezi.

A titkár előterjeszti, hogy a szü-

*

A magyar természettudományi társulat
alelnöke : Balogh Kálmán
és titkára Szily Kálmán uraknak
Budapesten.

Collegno (al Baraccone)
Prov. di Torino, Italia
Augustus 12. 1876.

Tisztelt Uraim !

Néhány heti távollét után lakomba visszakerülve : a legkedvesebb meglepetésben részesültem tisztelt Uraságtok június 27-kéről kelt becses levelének s a Magy. Természettud. Társulat újabb kiadványainak vétele által, melyekkel engem társulatuk választmányának kegyes házi-rozatából megajándékozni méltóztattak.

Rendkívülig megtiszteltnek érzem magamat nagy becsben tartott jóakarataktól, melyért Önöknek, s társulatuk választmányának annál nagyobb hálaért tartozom, minél inkább érzem, hogy e váratlan megtiszteltetést teljességgel nem volt ekkor módomban csak a legkisebb mértékben is kiérdemleni ; úgy, hogy azt csakis Önök ingyen jóvoltának köszönhetem.

Önök szivesek voltak tudomást venni azon nagyrabecsülesemről, melylyel tudós

tek alatt Kossuth Lajostól Collegnoból levél érkezett, melyben köszönetet mond a neki megküldött társulati kiadványokért, kifejezi elismerését a társulat működése iránt s végül azon óhaj-tását nyilváníttja, hogy 100 frt alapítványnyal az örökítő tagok sorába felvétessék. — A levél felolvastatik s róla a választmány a legnagyobb örömmel vesz tudomást és Kossuth Lajost Balogh alelnök és Szily titkár ajánlatára örökítő tagul egyhangúlag megválasztja ; elhatározván egyszersmind, hogy levele, melylyel társulatunkat szerencséltette, a mai választmányi ülés jegyzőkönyvébe szöszérint és egész terjedelmében beigtattassék :

*

tagtársuk Herman Ottó urnak írott levelében, nagyérdemű Társulatuk működése felől nyilatkozni alkalmam volt.

E nagyrabecsülés oly adó, melylyel Önök irányában minden magyar tartozik, a ki felbirja fogni, hogy fajunk szellemi felemelkedése nemzeti jóvöendőknek nélkülözhetlen feltétele.

Én szerencsémnek tartom, hogy magamat azok közé számíthatom, kik nemcsak ezt felfogják, hanem egyszersmind be-be pillantva a természet Szent Irásába ; és számot adva maguknak ama viszony megtörhetlen törvényei felől, mely a nemzetek sorsa, s a természet erőinek felismerése s felhasználása közt fennáll ; megvannak győződve : hogy minden mozzanatok közt, melyek egy Nemzet szellemi felemelkedésére s közmívelődésére közre hathatnak, a természettudományok művelése az, a mely korunkban, a mint legnélkülözhetlenebb, s a létért küzdés nagy versenyterén az önfeltartásra leghatályosabb ; úgy maradandó következeiseiben a társadalomra legáldásosabb is.

Ekkint lévén meggyőződve : lehetetlen volt a legmelegebb érdekekkel nem ki-

sérnem a m. természettudományi társulat működésének jelenségeit, a mennyire azokról távol magányomban tudomást szerezhettek. És tapasztalva mikint vonja működése körébe mindinkább táguló gyűrűkben a természettudományok ágazatait, mikint válik folyvást gyarapodó sikerrel gyúpontjává a természettudományok iránti érdeklődésnek hazánkban; mi diadalmasan hatol át a magában egyesített értelmi fény szétágazó sugaraival a tudatlanság és közöny ködrétegein; mikint teszi köz nemzeti kincsé a gondolat buvárlat és szórványos tapasztalás gyűjtelékeit; mikint idéz fel napfényre az ismeretlenség homályából, és ösztönöz kutatásokra, és bátorít önbizalmas nyilatkozványokra erőket, melyek a mint Nemzetünk dízét képezik, úgy fajunk kulturális képességei iránt már is. elismerést vívnak ki a tudományos világ előtt: és látva mennyi tapintattal iparkodnak társulatuk vezértagjai gyakorlati viszonyba hozni a tudományt az étellel; s (a minék kiválólag örvendek) mennyi gondot fordítanak Hazánk természethistoriai megismerésére, s nemzeties irányban megismertetésére: rút hátlatlanság volt volna töllem mint magyartól, Önök nemes működése felől máskint mint a legőszintébb nagyrabecsülésel nyilatkozni, midőn arra alkalmam nyílt.

E kötelességszerű nagyrabecsülés adója elvész azon országos elismerésben, melylyel Önök társulatának a Nemzet adózik; s távol attól hogy Önöktől köszönetet vagy éppen oly megtisztelő figyelmet érdemelt volna, mint a minőben engem részesíteni méltóztattak: én tartoznám Önöknek köszönettel már csak azért is, hogy véleményemet csak észrevételükre is méltatták; azt pedig már éppen csak ingyen jóvoltuknak tudhatom be, hogy annak nemcsak némi becsét tulajdonítottak; de sőt azt még oly kitüntetéssel is viszonzották, mely előttem annál kedvesebb, minél gazdagabb forrást nyújt ismereteim gyarapítására, s egyszerűmind képessé teszen társulatuk működését egész terjedelmében megismerni.

Midőn ezért társulatuk Választmányának, s különösen Önöknek tisztelt Uraim! azon kijelentéssel mondanék hálás köszönetet, hogy becsesebb adomány alig érhetett volna Hazából; méltóztassanak elnézéssel venni, hogy jóakaratokra támaszkodva köszönetemhez egy kérést csatolok.

Én a hazafüti szempontból érdeklődés mellett a természettudományok iránt személyileg is kiváló előszeretettel viseltetem. Viszontagságos életem sok keserves csapásai folytán oly vigasztalás után epedve, mely nem függ az emberek ingadozásaitól, eszembe jutottak Chateaubriand eme szavai: „heureux ceux qui aiment la Nature, ils la trouveront, et ne trouveront qu'elle, aux jours de l'adversité.” Megkísérlettem, ha van-e igazság e mondatban. És kerestem a természetet csodás nyilatkozványainak tanulmányozásában, a végtelenség világaitól a lábomalatti porzemig. Nagyon keveset tudok De e kevéssel is többet találtam, mint a mennyit keresék. Csak vigasztalást kerestem, de lelki kincset is találtam, melynek becsével senmi sem mérközhetik. És a mióta ezt fellelém, életemet nem érzem többé oly örömtelen ridegnek, mint a minővé azt emberek tevék.

Ekkint a természettudományok cultusa, lelkem szükségévé vált. Szeretek tanulni. Ohajtánék Társulatukkal tagsági viszonyba lépni.

Tisztelettel kérem Uraságtokat, hogy ha engem erre nem itélnek méltatlannak, s e viszonyt politícai tekintetektől a társulatra nézve niucs okuk hátrányosnak tartani: méltóztassanak engem (100 frt tagsági díjjal) az örökítő tagok sorába felvétel végett a Választmánynak ajánlatba tenni.

Különösen lekötelezve érzendem magamat e szívességük által, s felvétel esetén a száz forintot azonnal meg fogom küldeni.

Hálás köszönetem megújítása mellett, van szerencsém Uraságtokat kiváló tisztelettel üdvözölni s magamat jóindulatú emlékezetükbe ajánlani.

KOSSUTH LAJOS.

Jelenti továbbá a titkár, hogy Plósz Pál, Csanády Gusztáv, Ulbricht Richárd és Pungor Gyula uraknak a legutóbbi vál. ülés határozata értelmében (lásd júliusi füzet 293-ik l.) a szabályszerű megbízó levél megküldetett, s miután a megbízást a választmány határozata értelmében elfogadták a megbízó levelet aláírva visszaküldötték, a nekik megszavazott előlegek is kiadattak. — Tudomásul vétetik.

K o s u t á n y Tamás beküldötte a magyar dohányok megvizsgálásáról szóló munkáját az általa ígért pótlékokkal meg bővítve. — Kiadatik a bíráló bizottságnak átvizsgálás végett és egyszersmind véleményadásra: vajjon a munka azonnal nyomassék-e, és ha igen, kívánatosnak tartják-e hogy ez is columnariter két nyelven adassék ki?

K e r p e l y Antal munkáját a vasról és vegyületeiről stb. a bíráló bizottság kiadásra ajánlja. — A jelentést a választmány örömmel veszi tudomásul s elhatározza, hogy a szerző úr némely módosítás megtételére fog felkérteni, úgymint: a számos elemzési ívet, melyek mellékletképen vannak a műhöz csatolva, táblázatokba kívánja összevonatni, annál is inkább, minthogy az ily táblázatokból jobb áttekintést és összehasonlítást lehet nyerni, mint az egyes elszórt ivelkből; továbbá a szilárdsági kísérletek adatai rendkívül elágazók lévén, kívánatos a kísérletek módjának és eszközeinek bővebb leírása. Ezzel kapcsolatban a választmány felhatalmazza a szerző urat, hogy művéből külön német kiadást rendezhet, mely azopban lehetőleg egyező legyen a magyar kiadással és czimlapján kitétések, hogy e mű a természettudom. társ. megbízásából készült magyar eredetinek fordítása.

B a r t s c h Sámuel beküldötte a rotatoriákról szerzett munkájához megkívánt appendixet, az új rotatoria fajok rövid latin leírását. — Átvizsgálás végett kiadatik a bíráló uraknak.

L ó c z y Lajos a szünetek alatt megvizsgálta a baráthegy-i barlangot, benne a szükséges ásatásokat is megtétevé. Kutatásainak sikeréről a novemberi szakülésen fogja előterjeszteni jelentését. — Tudomásul vétetik.

H e t é n y i M i h á l y volt nagy-kunmadarasi tanító végrendeleti alapítványa, 500 frt készpénzben a nyári szünetek alatt beérkezett. Másfélévvel ezelőtt, midőn a hagyományozás tudomásunkra jutott, a választmány Dr. K á t a i G á b o r nagy-kun kerületi főorvos urat, társulatunk volt első titkárát kérte fel, hogy ez ügyben a hagyatéki tárgyalásokon a karczagi járásbíróság előtt társulatuakat képviselje. Most, midőn a hosszabb ideig elhúzódott ügy teljesen be van fejezve, a választmány

megragadja az alkalmat, hogy K á t a i G á b o r urnak közbenjárásáért és fáradozásaiért őszinte köszönetét kifejezze s ezt az ülés jegyzőkönyvébe is beigtassa. — Kátai indítványára elhatározza továbbá a választmány, hogy H e t é n y i M i h á l y sírjára a természettudományi társulat nevében fémkoszorú helyeztessék: „Hetényi Mihály emlékének a k. m. természettudományi társulat. 1876“ felirással.

K o n k o l y M i k l ó s jelentést tesz a magyarországon eddig tett hulló csillag megfigyelésekről, s bemutatja összeállítva az eddig adatokat, melyeknek reducióját társulatunk felkérésére az ógyallai csillagdán voltak szívesek elvégezni. Megfigyeltek ezideig:

Budán	169	hulló csillagot,
Ó-Gyallán	2052	” ”
H.-M.-Vásárhelyt	147	” ”
Selmeczbányán	124	” ”
Szathmárt	91	” ”
Zágrábban	73	” ”

Mindössze 2656 hulló csillagot figyeltek meg 93 nap alatt; megjegyezvén, hogy Ó-Gyallán az észleléseket Konkoly már 1871 januárban megkezdte.

Történtek ugyan Gyulafehérvárott is megfigyelések, de csak pusztá szemmel, meteoroskóp és pontos időmeghatározás nélkül, s így azok az összeállításba nem vehetők fel. Budán Dr. S c h e n z l meteorol. intézeti igazgató és K u r l á n d e r observátor végeztek a megfigyeléseket; H.-M.-Vásárhelyt Nagy Tamás az ógyallai csillagda volt segéde fogott hozzá rövid idő óta az észlelésekhez s kéri, hogy H.-M.-Vásárhely is felvétetnék a társulat által kijelölt állomások közé; Selmeczbányán Dr. S c h w a r t z Ottó akadémiai tanár J e z s o v i c s Károly lyc. tnr társaságában, Szathmárt T ó t h Mike tanár, Szathmárról elköltözése óta pedig B e r e c z János tnr., végül Zágrábban S t o z i r Iván tnr. folytatják a megfigyeléseket. A selmeci és szathmári állomásokat társulatunk látta el meteoroskópokkal, s az utóbbi helyről Berecz János tanár kéri, hogy az eszköz továbbra is nála hagyassék a megfigyelések folytatásáért, mibe a választmány bele is egyezik. — Konkoly Miklós jelentése örvendetes tudomásul vétetik.

B a l o g h y István társ. tag indítványozza, szerzetetnének meg a „Codex rei Sanitatis Hungariae“ azon kötetet, melyek könyvtárunkból még hiányzanak. — Elfogadtatik.

A titkár jelenti, hogy az augusztusi évnegyedtől kezdve társulatunk eddigi zárulását, mely a régi Lloydépület udvarára szolgált, már felcserélte a társaskörnek ugyanazon emeletbeli utczai helyiségeivel, melyekből egy nagy termet és egy kis előszobát a könyvtár, egy szobát az ol.

vasó helyiség, egyet a közös bejáró és egyet a titkári és pénztári hivatal foglalnak el.

A könyvkiadó vállalat részéről jelenti a titkár, hogy maig az aláírók száma 1433-ra emelkedett; Lubbock munkájának 2-ik kötete augusztus végén jelent meg s szét is küldetett az aláíróknak; Greguss Gyula összegyűjtött értekezései néhány nap múlva elhagyják a sajtót s november elején nyilván a szétküldést is meg lehet kezdeni; Johnsohn könyvének megjelenése azonban, minthogy a revisor urak hosszabb ideig távol voltak Budapesttől, némi késedelmet szenvedett, s így csak november hónap folytán fog teljesen elkészülni.

A népiskolai tankönyvek ügyében kiküldött bizottság (Heller, Somogyi, Weinberger és Szily) jelentést tesz tanácskozásai eredményéről. Legutóbbi közgyűlésünkön Weinberger S. Ferenc indítványozta, hogy „a társulat tűzze ki feladatai közé oly népszerű természettudományi tankönyvek készíttetését, melyek a tudomány modern állásának teljesen megfeleljenek s a népiskolák igényeire legyenek szabva.“ A közgyűlés az indítványt bővebb tanulmányozás és megvitatás végett a választmányhoz tette át, oly feltétellel azonban, hogy az ügynek miként leendő megoldására nézve a választmánynak teljes szabadságot enged. — A választmány által kiküldött bizottság jelenti, hogy elismeri ugyan az indítvány indoklásában kimutatott akadályok súlyos voltát, melyeket a hibás természettudományi tankönyvek mind a népiskolák fejlődése, mind az alapos természettudományi ismeretek elterjedése elé gördítenek, és óhajtja is, hogy e baj mentől előbb orvosoltassék; — de nem javasolja hogy ezen a téren a természettudományi társulat lépjen fel mint kezdeményező. Ellenben úgy véli, hogy a társulat szívesen segédkezet fog nyújtani az eszme-

megtestesítésére, ha hozzá ez ügyben illetékes helyről megkeresés intéztetik. — Felmerült a bizottságban az a gondolat is, hogy adna ki a társulat a Fabre-féle francia „Science élémentaire“ vagy az angol „Science primers“ Huxley, Roscoe és Balfour Stewart által megindított sorozatok mintájára népszerű olvasmányokat a természettudományok különböző ágából s ennek elvbéli elfogadását a bizottság ajánlja a választmányoknak. — A bizottság jelentését a választmányi tudomásul veszi, de egyelőre még nem kíván az ajánlott modorú könyvek kiadásába belebocsátkozni s inkább megvárandónak tartja, míg arra a kellő alkalom és munkaerő kínálkozik.

Ezek után előterjeszti a titkár, hogy a múlt választmányi ülés óta társulatunk tizenöt tagjának elhúnytáról értesült. Az elhunytak névszerint: Bernáth József, városi tanácsos R.-Szombatban; Faller József, jegyző Hajóson; Fehér Péter, birtokos Dömsödön; Fördös Géza, tanárjelölt Kecskeméten; Fromhold Károly, orvos Budapesten; Fuchs Pál, tanár Pécsen; Hausman Ferencz, egyetemi tanár Budapesten; Kiss Károly Vendel, mérnök Szabadkán; Lengyel Endre, kohófőnök N.-Bányán; Pintér Márton, ügyvéd S.-A.-Ujhelyben; Szabó Alajos, jószágigazgató Boros-Jenőn; Szakál Imre, birtokos Dányádon; Wimmer Vilmos, mérnök Budapesten; Wittelshofer Adolf, tanító Budapesten; Zsoldos Imre, birtokos Monos-Bélen. — Elszomorodással vétélik tudomásul.

Kilépéseket bejelentették 31-en; a mi tudomásul vétélik és okleveleik az alapszabályok értelmében bekérendők.

Végül tagválasztásra került a sor, s a titkár 104 ajánlottát jelent be, a kik rendes tagokul mindannyian egyhangúlag megválasztottak. — A veszteségek levonása után a rendes tagok jelenlegi létszáma 4632.

LEVÉLSZEKRÉNY.

(26.) Takó Ferencz tagtársunk, a H.-M.-Vásárhelyi gazdasági tanintézet igazgatója, a Term.-tud. Közl. októberi füzetében 23. szám alatt adott válasz alkalmából, tudósítja a szerkesztőséget, hogy ő 1865 augusztus 4-én éjfél utáni 3^{1/2} óra tájban, Apáthi és Jász-Alsó-Szt.-György közt utaztában, egy borzasztó vihar és eső után, keleten, 8—10 minutáig, két hatalmas és oly főséges szivárványt látott, milyenhez hasonlót nappal még soha sem figyelt meg. A szivárvány-ívek, a holddal átellenben, és pedig az egyik mintegy 40° nyira a horizon fe-

lett, a másik amaz alatt mintegy 10° nyira vonultak el. Az alsó nem tüntette fel oly élénken a színeit mint a felső. — — Udvardy Ferencz tagtársunk pedig arról tudósít bennünket, hogy ő meg Szöllős-Győrökön, 1875 június 13-ikán éjjeli 12 óra 50 perczkor, egy jó órai erős eső után, a nyugoti égen látott egy rendkívül szép és meglepő tisztaságú holdszivárványt kifejlődni.

— Térszűke miatt a többi közleményeket a deczemberi füzetre kellett félretennünk.

METEOROLOGIAI ÉS FÖLDDELEJESSÉGI FÖLJEGYZÉSEK A M. K. KÖZPCNTI INTÉZETEN, BUDAPESTEN, 1876 OKTÓBER HÓBAN.

A.

Nap.	Légnyomás milliméterben				Hőmérséklet C. fokban				Párányomás milliméterben				Nedvesség százalékokban				Csapadék milliméterben
	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	7h reggel	2h d. u.	9h este	Közép	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	
1	741.2	742.7	741.5	741.8	16.7	15.9	14.8	15.8	9.9	9.4	8.8	9.4	69	70	70	70	☉ 1.0
2	47.5	53.7	56.2	52.5	9.5	12.3	8.2	10.0	5.0	4.3	4.8	4.7	56	40	60	52	—
3	57.1	55.8	54.5	55.8	3.2	13.8	8.1	8.4	4.8	5.5	6.0	5.4	83	47	74	68	—
4	55.5	56.4	56.4	56.1	5.8	15.6	9.0	10.1	6.1	6.3	6.6	6.3	88	48	77	71	—
5	55.0	52.8	52.0	53.3	6.6	19.1	14.0	13.2	6.6	9.1	9.6	8.4	91	55	81	76	—
6	52.4	52.8	52.8	52.7	15.6	22.7	15.7	18.0	9.4	10.5	10.6	10.2	71	51	80	67	—
7	53.6	53.3	53.8	53.6	12.2	21.5	14.6	16.1	9.8	11.5	10.9	10.7	94	61	88	81	—
8	53.8	53.2	52.3	53.1	11.5	22.4	16.5	16.8	9.2	12.4	11.9	11.2	92	62	85	80	—
9	51.1	49.3	48.4	49.6	13.4	22.6	13.6	15.5	8.9	9.8	9.2	9.3	95	48	80	74	—
10	47.5	47.0	46.9	47.1	10.8	21.7	14.1	15.5	8.9	11.9	10.0	10.3	93	62	84	80	—
11	47.7	47.4	48.7	47.9	11.1	21.1	14.6	15.6	9.5	11.5	11.1	10.7	96	62	90	83	—
12	50.3	50.6	51.3	50.7	11.6	22.6	15.0	16.4	9.7	11.8	10.8	10.8	96	58	85	80	—
13	51.5	50.3	50.1	50.6	13.4	21.6	16.8	17.3	9.6	9.8	10.9	10.1	85	51	76	71	—
14	49.8	48.4	48.3	48.8	10.0	22.7	17.7	16.8	7.8	8.7	7.4	8.0	86	43	49	59	—
15	48.6	47.6	48.3	48.2	8.2	21.5	13.5	14.4	7.2	9.2	7.9	8.1	89	48	69	69	—
16	49.0	48.5	49.4	49.0	9.0	20.6	11.1	13.6	7.5	8.2	7.7	7.8	88	45	78	70	—
17	50.1	49.1	49.3	49.5	9.9	20.1	12.2	14.1	7.9	8.6	8.3	8.3	87	49	79	72	—
18	49.4	48.6	48.5	48.8	9.7	18.9	11.7	13.4	8.1	8.7	8.3	8.4	91	53	81	75	—
19	48.4	47.7	48.0	48.0	11.4	16.4	13.8	13.9	8.0	8.0	9.4	8.1	79	58	80	72	☉ ny.
20	48.1	47.4	47.7	47.7	6.9	8.1	7.4	7.5	6.6	6.6	7.1	6.8	88	82	93	88	☉ 22.1
21	49.1	50.0	49.6	49.6	5.7	7.9	8.3	7.3	6.5	7.2	7.7	7.1	96	90	94	93	—
22	47.5	45.2	47.3	46.7	7.9	13.0	9.3	10.1	6.9	7.5	4.7	6.4	88	67	53	69	☉ 7.9
23	52.2	55.1	57.0	54.8	5.9	7.3	8.3	7.2	5.8	7.2	7.0	6.7	84	94	87	88	☉ 1.7
24	57.9	56.6	56.4	57.0	4.4	10.0	8.1	7.5	5.4	6.5	7.3	6.4	87	70	91	83	—
25	56.2	55.0	54.6	55.3	5.0	11.4	6.8	7.7	5.7	6.7	5.7	6.0	87	66	77	77	—
26	53.9	52.0	52.3	52.7	3.7	11.0	8.4	7.7	5.7	6.9	7.2	6.6	95	70	88	84	—
27	52.2	52.0	52.8	52.3	6.9	11.5	7.6	8.7	6.4	6.0	6.6	6.3	86	59	85	77	—
28	53.2	53.3	54.0	53.5	7.8	10.9	7.8	8.8	7.0	7.5	7.1	7.2	89	77	90	85	—
29	53.5	52.2	52.5	52.7	6.8	11.0	7.4	8.4	6.3	6.9	6.6	6.6	85	70	86	80	—
30	50.1	46.7	44.4	47.1	7.8	11.0	8.2	9.0	6.6	6.3	6.3	6.4	83	64	78	75	—
31	42.8	43.1	43.4	43.1	4.8	5.4	2.6	4.3	5.0	3.8	4.6	4.5	78	56	82	72	—
Közép	750.8	750.4	750.6	750.6	8.7	15.9	11.1	11.9	7.3	8.2	8.0	7.8	86.3	60.5	79.7	75.5	—

Javitott hőmérséki közép: + 11.7 C°. — A légnyomás maximuma: 757.9 m. m. 24-ikén reggel 7 órakor. — A légnyomás minimuma 741.2 m. m. 1-én, reggel 7 órakor — A hőmérséklet maximuma: + 22.7 C°. 6-án és 14-én d. u. 2 órakor. — A hőmérséklet minimuma + 2.6 C°. 31-én este 9 órakor. — A nedvesség minimuma: 40%, 2-án d. u. 2 órakor. — A napok száma, melyeken csapadék esett: 4. — A csapadékok összege 33 millim. — Elpárolgás: 38.5 millim.

Jelek magyarázata: köd ☁, eső ☔, hó ❄, villámlás ⚡, égi háború ☄, jégeső ❄, dara △, harmatvíz ◡ jellel jelöltetik. — ny = nyoma.

Magyarország időjárása 1876-ik évi szeptember hónapban nem valami előnyére különbözött a szeptember hónapokat jellemző kedvező időjárási viszonyoktól. A légsűrűség ugyanis jelentékeny rendelleneséget mutatott: a hónap elején uralkodott elég alacsony hőmérsék má 2-ikán, és még inkább 5-ikén a normálisnál jóval magasabb légnyomás és nagyobbbrészt derült ég mellett gyors emelkedésnek indult, úgy hogy 6-ikán és 7-ikén a hőmérsék 28 fokra is felemelkedett; 8-ikán azonban erős nyugati légáram tört magának utat, maga után vonván a légnyomás és légsűrűség igen hirtelen csökkenését, az ég teljes beborulását és sűrű esőzéseket, melyek sok helyt égi háborúktól is kísértettek. Ez időtől kezdve a hőmérsék közel a hónap végeig mindig normális értéke alatt állott, különösen pedig a 9-ik és 11-ik, továbbá a 21-ik és 24-ik közötti napok tünnek ki nagy — a Kárpátokban közel a fagyóponthoz érő — melegdepressziójuk által. *Havi közép-hőmérsékül* találtattott: Árvaváralján 11.0, Ruzskabányán 13.3, Szegeden 15.4, Budapestén 14.8, Sopronban 14.3, Pozsonyban 14.9, Zágrábban 15.4 és Fiumében 18.4 C. fok. Összehasonlítván e számokat a normál-

METEOROLOGIAI ÉS FÖLDDELEJESSÉGI FÖLJEGYZÉSEK A M. K. KÖZPONTI INTÉZETEN, BUDAPESTEN, 1876 OKTÓBER HÓBAN.

B.

Nap	Szélirány és szél erő			Felhőzet				Ozon		Delejes elhajlás				Delejes vízszintes erő				
	7h	2h	9h	7h	2h	9h	közép	él-jél.	nap-pal	8h	10h	2h	9h	8h	10h	2h	9h	
	reggel	d. u.	este	reggel	d. u.	este				reggel	d. e.	d. u.	este	reggel	d. e.	d. u.	este	
1	W ⁴	NW ¹	W ³	9	10	5	8	0	5	7	9°8'	9°11'	9°16'	5	11°8'	11°02'	11°03'	11°17'
2	W ⁶	W ⁶	W ³	0	1	0	0	3	10	6	9	1	10	8	16	8	12	4
3	W ²	—	S ¹	1	1	8	3	3	5	0	10	0	13	4	16	6	10	9
4	—	—	SW ¹	1	1	1	1	0	1	2	9	9	10	9	15	8	6	1
5	—	SE ¹	SW ¹	0	1	9	3	3	0	0	10	0	10	9	16	8	11	3
6	W ²	W ¹	W ¹	2	0	0	0	7	6	3	9	0	10	9	16	8	2	5
7	NE ¹	—	W ¹	0	0	0	0	0	0	0	10	0	11	8	16	4	10	7
8	W ¹	S ¹	—	1	0	0	0	3	4	1	10	0	10	3	15	7	11	2
9	S ¹	S ²	W ²	0	0	0	0	0	0	0	9	2	9	0	16	6	11	2
10	—	—	W ¹	0	0	0	0	0	0	2	9	9	10	1	15	9	12	3
11	—	S ³	S ¹	2	1	0	1	0	0	1	13	9	10	8	16	7	10	7
12	—	S ¹	SW ²	0	0	0	0	0	0	0	9	1	9	0	15	8	11	6
13	—	E ¹	—	0	0	0	0	0	0	0	9	4	10	5	15	9	11	2
14	—	SE ¹	—	0	0	0	0	0	0	0	10	1	11	7	15	5	11	7
15	W ²	SE ¹	SW ¹	1	0	0	0	3	0	4	10	2	10	9	15	6	10	1
16	W ¹	SE ²	S ¹	0	0	0	0	0	7	0	9	7	10	8	14	9	11	5
17	E ¹	E ¹	W ¹	0	0	0	0	0	0	0	10	0	10	5	15	8	11	5
18	—	—	W ¹	0	0	0	0	0	6	0	10	0	10	3	18	0	11	6
19	—	E ³	—	2	9	9	6	7	0	0	10	9	10	1	15	8	10	2
20	E ³	NE ³	E ²	10	10	10	10	0	0	0	9	2	10	0	16	8	11	0
21	E ²	E ²	E ²	10	10	10	10	0	0	0	10	4	10	9	15	9	11	2
22	—	N ³	N ³	2	10	10	7	3	4	4	10	4	11	7	17	8	11	6
23	NE ⁴	NE ³	—	10	10	10	10	0	0	0	10	1	10	9	16	8	2	1
24	E ¹	E ²	—	6	9	10	8	3	2	0	11	1	11	0	16	1	10	8
25	—	—	W ²	3	1	7	3	7	2	0	10	9	11	4	15	7	10	2
26	W ¹	N ²	W ¹	7	5	9	7	0	2	0	10	9	11	6	14	9	10	3
27	N ¹	N ¹	W ²	9	9	2	6	7	0	0	10	1	10	9	13	8	10	9
28	—	S ²	—	9	8	8	8	3	0	0	10	2	10	9	14	3	11	1
29	W ¹	—	NW ³	9	8	7	8	0	1	6	10	6	10	9	14	3	10	6
30	W ¹	SW ³	S ²	7	7	8	7	3	8	7	9	9	10	9	13	9	11	3
31	W ⁴	W ⁵	W ⁵	9	7	1	5	7	9	9	11	5	13	3	14	0	8	0
közép	—	—	—	3	5	3	8	4	0	3	8	2	3	1	7	—	—	—

A szélirányok eloszlása : N. NE. E. SE. S. SW. W. NW. — Közép szél erősség : 1:5. százalékokban : 7. 6. 16. 6. 15. 7. 39. 3.

A szélirányok jelölési módja ugyanaz, melyet Angolországban használnak. ú. m. *észak* = N (north), *dél* = S (south), *kelet* = E (east), *nyugat* = W (west).

értékekkel az derül ki, hogy szeptember hónap mindenütt — átlagban 1,6 fokkal — kelleténél hidegebb volt. *A hőmérsék havi ingadozása.* (Árvaváralján 22,6, Budapestesen 20,2, Fiumében 12,3 fok) a rendszel megegyezett. *A légnyomás havi közepe* mintegy 3 milliméterrel kelleténél alacsonyabb volt, a miből az e hónap gyakran fellépett viharos légáramlások kimagyarázhatók; megemlítendő még a 8-ikán és 13-ikán jelentkezett barometrikus depressio, melynek következtében a légsúlymérő mintegy 5 milliméterrel alacsonyabban állott az e hónapnak megfelelő átlagos minimumnál; a légnyomás legnagyobb 5-ikén vagy 21-ikén figyeltetett meg. A légnyomás ingadozása (18—19 m. m.) kevéssel meghaladta rendes értékét. — Jellemző a levegő túlságos nagy nedvessége is: kivált a reggeli órákban a levegő mindig igen közel volt telítési pontjához, a mi gyakran köd alakú lecsapódásra szolgáltatott okot. *A nedvesség havi közepe* ennek folytán igen nagyra találtatott, Budapestesen például 73 százalékra, holott a normális havi közép csak 63 százalékot tesz. — Ezzel összhangzásban a hónap csapadékvizonyai is feltűnő mérvet öltöttek, a mi kitűnik abból, hogy a csapadékok havi összege a normális csapadékmennyiségnek közel harmadfélzeresét érte el. Összesen esett: Árvaváralján 177, Ruszkabányán 117, Szegeden 56, Budapestesen 84, Sopronban 71, Pozsonyban 74, Zágrábban 122, Fiumében 87 m. m. magasságú csapadékréteg. A 21-iki melegdepressio alkalmával az északi vidékeken már hó alakú csapadék is jelentkezett.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.